

Civilrätt C
Civilrättsprogrammet
Metodreläsnings

Stockholms
universitet

Feministiska rättsteorier del III:
Genusvetenskap, maskulinetet,
queerteori och intersektionalitet

Lena Carlsson © 2016

Svensk genusrättsvetenskap

Första rättsvetenskapliga doktorsavhandlingen om
feministiska rättsteorier 1997:

- Eva-Maria Svensson, Genus och rätt. En
problematisering av föreställningen om rätten
- Varför dröjde det så länge?

Svensk genusrättsvetenskap

- Neutralitet under andra världskriget
- Ett svar är att den svenska rättsvetenskapen fokuserade på den rättsdogmatiska traditionen, d.v.s. att rättsvetenskapens huvuduppgift är att tolka och systematisera gällande rätt med målet att bistå rättspraxis.
- Det finns ingen plats för andra tillvägagångssätt som t.ex. feministisk rättsteori, rättsekonomi, rättssociologi o.s.v.

Nordisk genusrättsvetenskap

- Varför ordet genus? Översättning av "gender" som började användas i USA på 60-talet. Biologiskt kön kontra socialt kön.
- Genom att använda den i grammatiska sammanhang godtyckliga termen genus poängterades att genusförhållandena i mänskliga sammanhang också är godtyckliga.
- Genus är föreställningar om kön (social konstruktion)
- Avstånd från feminism (statsfeminism av tidigare tid).

Nordisk genusrättsvetenskap

Förstår rätten som ett ”normkomplex präglat av föreställningar, ställningstagande och värderingar omvandlade till begrepp, principer och regler.”

-Gunnarsson, Åsa, Svensson, Eva-Marie,
GENUSRÄTTSVETENSKAP (2009) s. 124.

Nordisk genusrättsvetenskap

Anses inte en särställning i forskningen som har förts under de senaste trettio åren, jämfört med de feministiska rättsteorierna som utvecklats i andra länder.

Präglas av en stark tro på lagstiftning som normgivning (inte rättsliga processer), demokrati, social välfärd, solidaritet och ömsesidiga skyldigheter.

Tillämpning av genusrättsvetenskap

[Första steget: rättsdogmatik - fastställa gällande rätt]

Enligt 1978 års jämställdhetslag sätts aktiva åtgärder in i första hand och diskrimineringsförbud kommer sist.

[Andra steget: rättsanalys enligt nordisk genusrättsvetenskap] Aktiva åtgärder borde premieras eftersom en samhällsförändring krävs för att åstadkomma jämställdhet. Processföring kommer inte att ändra samhället.

Genusrättsvetenskap litteratur

- Gunnarsson, Åsa, Svensson, Eva-Marie, GENUSRÄTTSVETENSKAP (2009).
- Svensson, Eva-Marie, *Kapitel 10 Genusrättsvetenskap och juridiska metoder i* Korling, Fredric, Zamboni, Mauro, JURIDISK METODLÄRA (2013)

Maskulinitet/Mansforskning

Utgångspunkter:

- Att analysera genus/gender från ett manligt perspektiv;
- Att försöka frigöra män från vissa stereotyper som präglar många debatter: våldtäktsdebatt.

Maskulinitetens tillämpning

[Första steget: rättsdogmatik - fastställa gällande rätt]

Föräldraledighetslagstiftningen är könsneutral med 60 dagar för varje förälder (pappadagar).

[Andra steget: rättsanalys enligt maskulinitet]

Genom att ha endast 60 pappadagar istället för 50 % av dagarna drabbas män som tar längre ledighet värre än kvinnor lönemässigt. Lagen borde ändras så att dagarna delas 50%/50 %.

Maskulinitetslitteratur

- Connell, R.W., *MASCULINITIES* (1995)
- McGinley, Ann C., *Masculinities and Disparate Impacts*, 2 Masculinities and the Law 1 (2009)
tillgängligt vid databasen Heinonline,
su.se/biblioteket

Queerteori

- Queerteori analyserar de heterosexuella normer som finns i rätten
- Historiskt sett ansågs lämpliga föräldrar till adoptivbarn vara heterosexuella; äktenskap var endast för heterosexuella.
- Ifrågasätter också familjenormen och våld i hemmet.

Queerteori, tillämpning

Skatteverkets yttranden

Socialstyrelsens rapport: Transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar (jfr. English, gender dysphoria)

Datum: 2010-11-22

Dnr/målnr/löpnr: 131-664357-10/112

Socialstyrelsen

106 30 Stockholm Er beteckning Dnr 5.4-27847/2010

Queerteori, litteratur

- Kepros, Laurie Rose, *Queer theory: Weed or seed in the Garden of Legal Theory?* i LAW AND SEXUALITY: A REVIEW OF LESBIAN, GAY, BISEXUAL, AND TRANSGENDER LEGAL ISSUES 1999-2000, s. 279-310, tillgänglig via databasen Heinonline, su.se/biblioteket

Intersektionalitet

Fjärde vågen – 2000-talet inklusive intersektionalitet.
En intersektionell analys bygger på många av de olika teorier som diskuteras ovan, t.ex.

- CLS,
- Postmodern rättsfeminism (ingen universell röst)
- CRT och
- Queerteori.

Intersektionalitet

En individ har inte endast ett drag, utan flera.
Maktstrukturer är heller inte endimensionella, utan flerdimensionella.

Det finns några amerikanska rättsfall i vilka domstolarna anser afroamerikanska/asienamerikanska kvinnor vara särskilda grupper.

Intersektionalitet

Intersektionalitet innebär att gruppen "kvinnor" inte är heterogen och att variationer mellan kvinnor i fråga om klass, etnicitet, sexualitet, ålder och funktionsförmåga ger upphov till vitt skilda förutsättningar i arbetslivet.

Intersektionalitet

Ett intersektionellt perspektiv problematiserar:

- 1) hur normativa uppfattningar om bland annat anställningsbarhet, lämplighet och kompetens
- 2) knyts till föreställningar om specifika grupper som definieras utifrån kön, klass, etnicitet, sexualitet, ålder eller funktionsförmåga.

Intersektionalitet

Ett intersektionellt perspektiv kan således erbjuda nya sätt att utforska hur olika former av ojämlikhet interagerar och skapar specifika normer, föreställningar, värderingar och förhållningssätt kring människors o(jäm)lika positioner i arbetslivet.

Paulina de los Reyes, Paulina 1. Introduktion – Inte bara jämställdhet, SOU 2014:341 s. 10-11

Intersektionalitet - tillämpning

[Första steget: rättsdogmatik - fastställa gällande rätt]

Diskrimineringsförbud är ett förbud mot diskriminering p.g.a. kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. En äldre bosnisk kvinna påtalar olaglig diskriminering när det gäller anställning. På arbetsplatsen finns det äldre arbetstagare (både män och kvinnor, men etniskt svenska), icke-etniskt svenska arbetstagare (men alla yngre och andragenerationens svenskar), och både manliga och kvinnliga arbetstagare.

Intersektionalitet, tillämpningen

[Andra steget: rättsanalys enligt intersektionalitet]

Kärande kan inte bevisa åldersdiskriminering, eftersom det finns äldre arbetstagare på arbetsplats. Hon kan inte heller bevisa etnisk diskriminering, eftersom det finns icke-etniskt svenska arbetstagare på arbetsplats. Från ett intersektionalitets-perspektiv kan hon dock bevisa att gruppen äldre, kvinnliga minoriteter inte finns på denna arbetsplats (och troligtvis är mer utsatt i samhället än andra grupper).

Intersektionalitet, litteratur

- Crenshaw, Kimberlé, *MAPPING THE MARGINS: INTERSECTIONALITY, IDENTITY POLITICS AND VIOLENCE AGAINST WOMEN OF COLOR*, 1989 U. CHI. LEGAL F. 139 1989 (1994)
- Crenshaw, Kimberlé, *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics*, 1989 U. CHI. LEGAL F. 139 1989 (1989), HeinonLine, su.se.biblioteket
- *Inte bara jämställdhet - Intersektionella perspektiv på hinder och möjligheter i arbetslivet* SOU 2014:341

Andra feministiska rättsteorier

- Kulturell/essentialistisk rättsfeminism
- Postmodern rättsfeminism
- Postkolonial rättsfeminism
- Marxistisk rättsfeminism
- Socialistisk rättsfeminism

Och listan är fortfarande inte uttömmande.

Kan används vid uppsatsen, men kommer inte att förklaras här.

Medverkande

Laura Carlson – Lärare
Mediepedagog

Inspelat 2016-05-02
Institutionen för data- och systemvetenskap, DSV

